

MAANDELIJKS

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XXI (januari 1971) N° 1

Tijdschrift : MOORS E.

Bijdrage : Beschermend lid : 300 fr. te storten aan
Lid : 200 fr.
LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, Brussel 15 of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

Dit blad bevat in bijlage 10 bladzijden publiciteit van leden en katalogus

* * * * *

* DE BEHEERRAAD VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR *
MUNTEN PENNINGKUNDE *bicdt aan alle leden en bevriende* *
* *verenigingen zijn beste wensen van geluk en voorspoed voor 1971.* *

* * * * *

REDAKTIONEEL

Na de traditionele nieuwjaarswensen en plichtplegingen zou ik de leden nog even enkele bedenkingen willen meegeven.

Het E.G.M.P. bestaat bijna 20 jaar, een prestatie voor een vereniging die zich, zonder pretentie, steeds ten doel stelde en stelt, vulgariserende numismatiek bij de jongeren en de liefhebbers over alle klassen en rangen van de bevolking ingang te doen vinden, en zo de leden naar een hoger peil te voeren.

Ik meen dat wij op zekere hoogte hierin geslaagd zijn, alhoewel de commercialisatie de laatste tijd sterk op het voorplan treedt.

Een prestatie ook van het genootschap dat, zonder « Taalgrens », tegemoet komt aan de beide taalgroepen met een afzonderlijk maandblad en openstaat voor opnamen van Duitse en Engelse bijdragen.

Wij zagen menige individuele kring aansluiten bij de grote broer, met als laatste, de kring « Hasselt » die haar eerste jaar-aansluiting bezegelde met een perfekt georganiseerde internationale ruilbeurs. Zij mocht dan ook terecht, in een telegram, gelukwensen ontvangen van de algemene voorzitter.

Voor 1971 wordt voorzien dat nog enkele groepen aansluiting zullen verzoeken. Ik denk vooral aan de kring St-Katelijne Waver die onlangs haar eerste grote tentoonstelling organiseerde, Tienen reeds bedrijvig met haar georganiseerde ruilbeurzen, enz. enz...

Tot slot van deze overwegingen wil ik hier een eresaluut brengen aan de stille werkers van elke afdeling die naar best vermogen hun afdeling, door een collegiale geest, tot bloei willen brengen.

En last but not least... zou ik speciaal willen vermelden de Heren P. De Baeck, M. Colaert, P. le Maire; respectievelijk Algemene Voorzitter, Ondervoorzitter, en Schatbewaarder, die reeds jaren hun beste krachten belangloos ten dienste stellen van het E.G.M.P.

Het genootschap is onder hun dynamisch beheer uitgegroeid tot een grote culturele vereniging met burgerrecht tot over de grenzen.

Eindelijk wil ik de drukkerij « Cultura » te Wetteren, met haar jonge bedrijfsleider de Heer De Meester, bedanken om haar goede werking, tegemoetkomingen en hulp die de redactie steeds mocht ondervinden bij moeilijkheden van technische aard.

E. MOORS

WIND- EN WATERMOLENS OP NOODGELD- EN BANKBRIEVEN ⁽¹⁾

Voorwoordje : de reacties op onze eerste bijdrage bleven niet uit, ook van buitenstaanders, niet-numismaten. Er bestaat inderdaad een levendige belangstelling voor de nog bestaande als voor de verdwenen molens. Wind- en watermolens waren eeuwen lang van grote betekenis voor de economie en de volksbevoorrading.

In een prive-verzameling, ons ter studie aangeboden, vonden wij heel wat over molens o.m. uit Noord en Noord-West Duitsland. Als in vorige bijdrage komen landen, zowel als steden en gemeenten alfa-

(1) Een eerste bijdrage verscheen in ons tijdschrift : 18^e jaargang, n° 4 van April 1968, blz. 52-59.

betisch aan de beurt, met aanduiding van hun ligging, aard en druk van het papier, de afmetingen, de beknopte beschrijving van de zijde waar de molen op voorkomt, de waarde van het geld- of noodgeldbriefje en eventueel ook de datum van uitgifte.

Gebezigde afkortingen : v/z = voorzijde, k/z = keerzijde, z. d. = zonder datum (in enkele gevallen is slechts het jaar aangegeven). In deze bijdrage voegen wij er het nummer bij van Keller's Kataloog ⁽²⁾ in verkorting gevolgd van het nummer.

BELGIË

1. *Sint-Lenaarts*, gemeente in het Noorden van de provincie Antwerpen. Wit papier, donkerblauw bedrukt, 10,4 × 7 cm. Op de v/z in het midden een gotisch vignet, d.i. afgebeeld de patroonheilige van kerk en gemeente : Sint Leonard, links en rechts geflankeerd door een kleine cirkel w.i. 50 centiemen, onderaan een akker w.o. oogstende boeren. Links op de achtergrond een gesloten standaardmolen. De k/z draagt alleen tekst o.m. Vrije Bon (van het Nationaal Hulp- en Voedingskomitee). Was geldig van 1.01.1916 tot 30.06. 1916. niet in Keller ⁽³⁾.

DUITSLAND

2. *Achim*, Kreis, in Hannover. Wit papier w. o. meerkleurendruk, lichtbruin, lichtgroen, rood en zwart, 7,9 × 4,7 cm. Op de v/z zicht op een dorp met rechts een hoge stellingmolen. 25 Pfg. 15.01.1921. K. 2
3. *Ahrensböck*, stad in Oldenburg-Entin. Wit papier, kleurendruk : rood, roos en blauw-groen, 9,6 × 6 cm. Op de v/z zicht op een bebouwde agglomeratie met hoge hoeven. Het landschap is beheerst door een hoge achtkantige windmolen met eigen kruinrichting (d.i. de molen keert zich automatisch naar de wind). 100 Pfg. = 1 Mark. Dec. 1920. K. 7
4. *Altenwerder en Finkenwärder*, gemeente in Hannover. Gelig papierdruk in geel en vuil-paars, 10 × 7 cm. Op de v/z zicht op de rivieroever waaraan de gemeenten gelegen zijn. Links meerdere windmolens bij de oever. 50 Pfg. 1.11.1921 geldig tot 31.03.1922. K. 30
5. *Apenrade*, stad in Deens Noord-Schleswig. De stadsnaam in het Deens op het briefje : Aabenraa. Wit papier, kleurendruk:

(2) Dr. Arnold KELLER, *Deutsche Kleingeldscheine* : 1916-1922. 1. Teil : Verkehrsausgaben, A-G. 6e Auflage. Wittman, Berlin, 1955. — 2. Teil : Serienscheine. Id., Berlin, 1953. — Nachtrag. Berlin, 15.04.1954.

(3) *Le Papier-monnaie Belge de nécessité de la guerre 1914-1918*, par Dr. Arnold KELLER et Wladimir OUCHKOFF, Paris. Traduction du manuscrit *Das Belgische Kriegsnottgeld 1915-18*, par R. DE MARTELAERE et J. MERTENS, Antwerpen 1952. Sint-Lenaarts blz. 37.

- bruin, blauw en zwart, $9,4 \times 6,1$ cm. Op de k/z links een houten windmolen. 5 Pfg. 1920. K. 69
- 6-7-8. *Apolda*, stad in S.W.E. (= Sachsen Weimar Eisenach). Wit papier, kleurendruk : zwart, geel en lichtblauw, $9,4 \times 6,5$ cm. Een reeks van drie briefjes genummerd C, D en E, ieder van 25 Pfg. 1.08.1921. (de hele reeks omvat : A, B, C, D, E en F. De drie voornoemde dragen een fantasie-molen en er bestaat ook een reeks van zelfde zes motieven met ieder een waarde van 50 Pfg.
- C. draagt op de k/z in silhouet twee dames in 19^e eeuwse stads-kledij. Ze begeven zich met een hondje naar rechts, waar zich de «Apoldschen Weibenmühle» bevindt. Het is een stenen molen met ongewone kap.
- D. Op de k/z in silhouet : de twee zelfde dames beklimmen de molen langs de buitenkant langs een gewone ladder, de kap van de molen is opengeklapt.
- E. De molen (het is blijkbaar een verjongingsmolen!) staat nu links en de dames stappen nu als verjongde freules naar rechts! K. 70
9. *Berlijn*, stad in Pruisen. Gelig papier, druk : blauw en zwart, $10,5 \times 5,5$ cm. Op de k/z op de voorgrond een binnenschip met zeil naar links varende, op de oever een stadsdeel met links een open standaardmolen (jaarvermelding \pm 1820). 50 Pfg. 9.09.1921. (dit briefje is nummer 16 uit een reeks van 20 en waarvan n° 4 in de eerste bijdrage beschreven werd). K. 194
- 10-11. *Beverstedt*, gemeente in Hannover. Wit papier, druk : zwart, rood en groen, $8,7 \times 5,4$ cm. Op de v/z zicht op de gemeente met links een stenen molen, op de voorgrond een bever aan het werk bij de rivier. 25 Pfg. 15.01.1922.
- Id.* Gelig papier, druk : zwart, rood en groen, $8,7 \times 5,3$ cm. Op de v/z onderaan links in het landschap een stenen windmolen. 75 Pfg. 15.01.1922. K. 260
12. *Bielefeld*, stad in N. R. Westfalen. Op wit linnen, druk : zwart en mauve, $13,2 \times 10,7$ cm. Rechts in het beeld twee molens, bestormd door Don Quichote. 10.000 Mark. 15.03.1923.
13. *Blumenthal*, gemeente in Hannover. Wit papier, blauw bedrukt, $9,4 \times 5,5$ cm. Op de k/z een vergezicht op de gemeente met een stenen windmolen, hij verheft zich hoog in het silhouet. 50 Pfg. 23.08.1920. K. 309
14. *Bolkenhain*, stad in Silezië. Wit papier, zwart bedrukt, $10 \times 7,1$ cm. Op de v/z van al de waarden van deze reeks : een stads-zicht, door de burcht beheerst, op de helling een standaardmolen. 25,50 en 75 Pfg. en 1, 1/2 en 2 Mark. z. d. (1922). K. 338
15. *Id.* Een reeks als vorig nummer. Papier : wit, kleurendruk : zwart, grijs, blauw en oranje. Afmetingen, beschrijving en uitgifte als N° 14. K. 338
16. *Broacker*, gemeente in Deens Noord-Schleswig (vandaar op het briefje de Deense benaming : Broager). Vuilwit papier, kleurendruk : blauw, groen en zwart met daarenboven de Duitse en Deense vlaggen in kleur, $9,3 \times 6,7$ cm. Op de k/z de silhouet van de gemeente met rechts een windmolen bij een waterloop. 1 Mark. 1919. K. 430
17. *Brunde*, gemeente in Noord-Schleswig. Wit papier, kleurendruk : bruin, groen en rood, $10 \times 7,2$ cm. Op de k/z op de voorgrond een installatie voor « draadloze telegrafie » en zicht op de gemeente met rechts een stellingmolen : een « zelfkruier ». 1 Mark. April 1920. K. 441
18. *Burg*, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, kleurendruk : bruin en zwart + het gemeentewapen in kleur, $9,4 \times 7,1$ cm. Op de v/z een duin, aan de achterkant deels begroeid, en w.o. een houten achtkantmolen met eigen krui-inrichting. 50 Pfg. 25.05.1916. K. 465
19. *Id.* Wit papier, tweekleurendruk : bruin en geel, $10,8 \times 7,9$ cm. Op het linkerpaneel van de v/z boven op het duin een houten achtkantmolen. Op de k/z druk in zwart en bruin, op het rechterpaneel zicht op de zeekust met schepen, op een duin een molen, op het linkerpaneel zicht op de gemeente met een windmolen op een hoog duin. 1 Mark. 24.03.1916. K. 465
20. *Büsum*, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, druk : geel, zwart en blauw, $8,9 \times 5,5$ cm. Op de v/z rechts boven een hoog molentje (waterpomp). 1.07.1921, geldig tot 31.12.1921 op 25 Pfg. K. 457
21. *Calcar*, stad in Rijnland. Dun geel papier, druk : donker-sepia, $9 \times 6,5$ cm. Op de v/z zicht op de stad van op een berg, links naast de kerk een standaardmolen. 50 Pfg. 1922. Eén uit de reeks van vier briefjes, waarvan twee met zelfde molen. K. 479
22. *Cranenburg*, stad in Rijnland. Een stel van vier noodgeldbriefjes. Ieder van 1 Mark waarde, ze zijn door aangebrachte perforatie « deelbaar » in 2×50 Pfg. Wit papier, druk : geel en rood, 12×8 cm. Op de v/z op het wapenschild een ommuurde stad met een torenmolen, gebouwd op één van de omheinings-torens van de stadsmuur. 1.02.1921. K. 550
23. *Id.* Stel van vier stuks van het type N° 22. Wit papier, druk : geel, rood, groen en zwart, 12×8 cm. Op de v/z als N° 22. 1 Mark, ook deelbaar. 1.02.1921. K. 550
24. *Daber*, stad in Pommeren. Wit papier, kleurendruk : zwart, rood, en geel, $7 \times 4,65$ cm. Op de v/z een stadszicht met links

landerijen en weiden met stenen windmolen. 10 Pfg. 1.05.1921.

K. 568

25. *Dahlenburg*, stad in Hannover. Wit papier, bedrukt: groen geel en zwart, $8,5 \times 5,5$ cm. v/z op de voorgrond een ploegende boer en een ganzenhoedster, verder het silhouet van de stad met links een molen. 50 Pfg. 15.09.1921. K. 569
26. *Id.* Reeks van drie waarden. Wit papier, druk: zwart en lichtgroen (10 Pfg.); zwart en lichtblauw (25 Pfg.); zwart en oranje (50 Pfg.), $8,4 \times 5,3$ cm. Op de v/z een silhouet van de stad met links een molen, 10, 25 en 50 Pfg. 1.11.1922. K. 570
27. *Daler*, gemeente in Schleswig-Holstein. Geel papier, zwart bedrukt. Op de v/z een typische standaardmolen op lage voet, gebouwd in 1770 en verbrand in 1913. $9,1 \times 5,8$ cm. 25 Pfg. 10.04.1920. (een dergelijk briefje van 50 Pfg. verscheen in onze eerste bijdrage). K. 572

28. *Dramburg*, gemeente in Pommeren. Wit papier, kleurendruk: groen, zwart en rood, $8 \times 5,5$ cm. Op de v/z een Dramburger slijpmolen nml. een verplaatsbare wetsteen in een klein open molenstel gemonteerd. Deze voorstelling is bedoeld als spotprent op de hogeschool met volgend vers:
- Im Dramberger Land gibt wie bekannt
Ein Institut « Die Schleifmühle » genannt
Wie unsere Not noch nicht begriffen
Den wird hier Verstand geschliffen.
- 50 Pfg. 6.00.1920. K. 645
29. *Dünth*, gemeente in Deens Noord-Schleswig. Vuilwit papier,

kleurendruk: groen, rood en geel, $8,2 \times 5,2$ cm. Op de v/z een landschap met achteraan een waterloop; we zien rechts een kerk en links een windmolen. Op de k/z een kustgebied met op het voorplan een kustbatterij en achteraan drie houten windmolens en links een onttakelde windmolen. 50 Pfg. 1864-1919.

K. 674

30. *Erbach*, in Odenwald, Kreis, in Hessen. Wit papier, kleurendruk: bruin, geel en zwart, $10,75 \times 6,95$ cm. Op de k/z op een versierde cartouche een watermolen met bovenbevoorrading. 1 Mark. nov. 1918, datum van terugbetaling 1.04.1919. K. 748
31. *Eschershausen*, stad in Braunschweig. Gelig papier, kleurendruk: geel, grijs en zwart, $9,4 \times 6,4$ cm. Op de k/z mensen aan het werk, rechts industrie en links een houten windmolen op een heuvel. 2 Mark. 1.06.1921. K. 776
32. *Esens*, stad in Hannover. Wit papier, zwart bedrukt, $9,6 \times 5,45$ cm. Op de v/z zicht op de stad in 1714 met links een stenen windmolen. 10 Pfg. z. d. (1920). K. 779
33. *Freienwalde*, stad in Pommeren. Geel papier, bruinrode druk. Op de k/z zicht op de ommuurde stad in 1785; buiten de stad links op een heuvel een standaardmolen. 25 Pfg. z. d. (1922). ('n 2^e briefje in andere kleurendruk). K. 858
34. *Fürstenberg*, a. d. Wezer, gemeente in Braunschweig. Wit papier, kleurendruk: rood, bruin, groen en grijs, $8,1 \times 5,8$ cm. Op de k/z lezen wij bovenaan: Alte Windmuehle (oude windmolen). wij bemerken een heel hoog en smal gebouw in vakwerkbouw, dat mogelijk eens de molen was. 75 Pfg. 1.12.1921. K. 890
35. *Grevesmühlen*, stad in Mecklenburg-Schwerin. Wit papier, zwart en blauwe druk, $11,3 \times 7,7$ cm. Op de k/z links boven een zaaier stappend naar rechts, in de verte een standaardmolen. 50 Pfg. (Reutergeld) (4). 30.04.1922. K. 1058
- Zelfde papier en druk, $7,65 \times 5,6$ cm. Op de k/z in het midden een vignet w.o. een meeroever met op de achtergrond een houten windmolen. 25 Pfg. (Reutergeld). 30.04.1922. K. 1058
- Deze twee briefjes behoren tot een reeks van drie, waarvan het derde in onze eerste bijdrage beschreven werd.
36. *Grömitz*, gemeente in Scheswig-Holstein. Wit papier, kleurendruk: zwart, rood en blauw-grijs, $9,03 \times 6$ cm. (50 Pfg.), $9 \times 5,0$ cm. (75 Pfg.). Op de v/z van beide waarden zicht op de gemeente met links een heuvel w.o. een standaardmolen. (Het briefje van 50 Pfg. stamt van een « deelbaar » 1 Markbriefje). 12.05.1921. K. 1964

37. *Grossenhein*, Bezirk in Sachsen. Geel papier, blauw bedrukt, (10 Pfg.) en bruinrood (50 Pfg.), $5,2 \times 3,75$ cm. Op de k/z een ploegende boer, aan de einder een houten standaardmolen. 3.12.1919. K. 1095
38. *Gühhrau*, stad bij Breslau in Schleswig. Wit papier, druk : groen en bruin (5 Pfg.), rood en bruin (10 Pfg.) en groen en bruin (50 Pfg.), $7,9 \times 5,05$ cm. Op de v/z in de vier hoeken van de omkadering een ovalen vignet w.i. een gestyleerde stenen windmolen. 1.12.1920. K. 1130
39. *Id.* Gelig papier, druk : zwart en rood, 9×6 cm. Op de k/z zicht op de ommuurde stad in de 16^e eeuw, rechts op de voorgrond een standaardmolen op staken (zonder blokken). 25 Pfg. Op de k/z zelfde stadszicht in 1759 met de molen in het midden vooraan. 50 Pfg. nog eens het stadszicht in de 19^e eeuw met de molen links op de voorgrond, allen zonder jaar of datum (1922). K. 1131
40. *Hohenmölsen*, stad in Sachsen. Gelig papier, druk : rood, zwart en bruin, $9,5 \times 6,5$ cm. Op de k/z boven aan de gezichtseinder een silhouet w.i. een standaardmolen. 50 Pfg. 1921. K. 1384
41. *Hoyer*, stad in Deens Noord-Schleswig. Gelig papier, druk : geel, groen, bruin en zwart, $10,4 \times 5,9$ cm. Op de k/z zicht op de stad met links een molen in het landschap. Briefjes van 25 en 50 Pfg. en van 1 Mark, allen met zelfde molen. 10.04.1920. K. 1401
42. *Itzehoe*, stad in Schleswig-Holstein. Wit papier, kleurendruk : bruin en zwart, $10,1 \times 7$ cm. Op de k/z landschap met rivier met rechts een eeuwenoude eik, aan de einder, op een heuvel een stenen molen. 50 Pfg. Alleen vermeld : het einde van de geldigheidsduur : sept. 1921. K. 1427
43. *Jever*, stad in Oldenburg. Gelig papier, v/z kleurendruk, k/z donkerbruin, $9,7 \times 6,7$ cm. Op de k/z in het middenpaneel vooraan een weide met koeien, aan de einder een landschap met standaardmolen. 3 Mark. z. d. (1922). K. 1451
44. *Keitum*, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, kleurendruk : groen en zwart (1 Mark), grauw en zwart (2 Mark). v/z zicht op een klifkust w.o. een molen, $9,75 \times 6,55$ cm. en de 2 Mark : v/z zicht op Kleitum, in de achtergrond ; op de hoogte een molen naar een houtsnede van 1864, $10,4 \times 7$ cm. z. d. K. 1506
45. *Köber*, stad in Silezië, groen-grijs papier met groen-grauwe druk voor de 10 Pfg. ; gelig papier w.o. rood-bruine druk voor de 50 Pfg, beiden $9,5 \times 6,5$ cm. Op de v/z in het midden het stadszicht met op de voorgrond een molen. 24.12.1920. Behoort tot een reeks van zes stuks, allen met zelfde afbeelding. K. 1553
46. *Königsau*, gemeente in Sachsen. Gelig papier, druk : zwart, groen, bruin en rood, $9,5 \times 5,9$ cm. Op de v/z het stadszicht met windmolen die hoog uitsteekt. 75 Pg. 10.06.1921. K. 1570
47. *Koenigswinter*, stad in Rijnland. Gelig papier, groene en mauve druk, $9 \times 6,2$ cm. Op de k/z een watermolen in een bosland-schap. 50 Pfg. 1.11.1921. K. 1583
48. *Kremp*, stad in Schleswig-Holstein. Wit papier, kleurendruk : 25 Pfg. : geel, groen, grauw en rood. 50 Pfg. : zelfde kleuren en afm. : $9 \times 5,3$ cm. Zicht op de stadswal met rechts een windmolen. De 50 Pfg. : zicht op een dijkversterking ; links aan de einder een molen. Dec. 1920, geldig tot 1 oktober 1921 K. 1669
49. *Langeness*, gemeente (op een terp) in Schleswig-Holstein. 1 Mark, grijs-blauw papier, druk : rood, bruin en zwart. Op de v/z op het linkerpaneel een standaardmolen op meerdere staken (zonder blokken), $10,1 \times 6,3$ cm. 2 Mark : vuilgeel papier, kleurendruk : groen, rood, bruin en zwart. Op de v/z het dorp op een hoogte gelegen, bij de oever rechts een molen. $10,1 \times 6,3$ cm. 1.09.1921. K. 1669
50. *Luckenwalde*, stad in Brandenburg. Wit papier, kleurendruk : lichtgeel, geel en mauve, $10,5 \times 6,5$ cm. Op de k/z onderaan het stadszicht met links een houten windmolen. 25 Pfg. 1.12.1921 en geldig tot 31.12.1922. K. 1803
51. *Lugde*, stad in Westfalen. Gelig papier, kleurendruk : geel, bruin en mauve, $9,5 \times 6,4$ cm. Op de v/z een molensteen vóór een korenschoof (op de k/z : « Osternfeuer » 1920). 1 Mark. 16.02.1921. K. 1830
52. *Lütjenburg*, stad in Schleswig-Holstein. Wit papier, druk : zwart, blauw en bruin, $9 \times 6,1$ cm. Op de v/z zicht op de stad, rechts een hoge stenen molen. 2.03.1921. Waarde 100 Pfg. (1 Mark). K. 1838
53. *Lutzhoeft*, gemeente in Schleswig-Holstein. Op een gele grond druk in zwart, bruin, groen, blauw en rood, $9,1 \times 6,6$ cm. Op de k/z een zicht van op een hoog duin naar een eiland toe, daarop is een windmolen te ontwaren. 1 Mark. 1.07.1920. K. 1845
54. *Morsum*, aan de Sylt, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, druk : 1 Mark : zwart op groene grond ; 2 Mark : zwart en rood op gele grond, beiden $9 \times 6,5$ cm. Op de v/z zicht op een deel van de gemeente met in de verte drie molenkruisen. 21.02.1921. K. 1973
55. *Münchenbernsdorf*, stad in Thüringen. Wit papier, druk : geel en zwart, $\times 6$ cm. Op de v/z in het benedendeel het stads-silhouet met links een standaardmolen. 10, 25, 50 en 75 Pfg. 1.09.1921. K. 2387
56. *Id.*, reeks van 4×50 Pfg. : 1° op paars papier, zwarte druk ; 2° op geel papier, zwarte druk ; 3° op groen papier, zwarte

- druk ; 4° op blauw papier, zwarte druk, 11,2 × 7,85 cm. Op de v/z onderaan een overzicht van de stad met rechts een standaardmolen. 1.08.1921. K. 2387
57. *Nortorf*, stad in Schleswig-Holstein. Wit papier, kleurendruk : geelgroen, rood, groen en zwart en het stadswapen in kleur, 9,25 × 6,5 cm. Op de k/z in het middenpaneel het silhouet van de stad met een hoge molen. 50 Pfg. 10.05.1920.
58. *Oldenburg*, stad in Schleswig-Holstein. Wit papier, kleurdruk : bruin, zwart en oranje, 9,1 × 6,1 cm. Op de k/z het stadszicht met een windmolen. 1 Mark. 1.01.1922. K. 2613
59. *Papenburg*, stad in Hannover. Geel papier, veelkleurendruk : 10,55 × 7,8 cm. Op de v/z bemerken wij een hoge molen in het silhouet van het stadszicht. 50 Pfg. en 75 Pfg. 14.11.1921. K. 2667
60. *Pries Friedrichsort*, bij Kiel, gemeente in Schleswig-Holstein. Vuilgeel papier, kleurendruk : roos, zwart en blauw, 8,4 × 6,3 cm. Op de v/z een stadszicht met vuurtoren en aan de einder een molen. 25 Pfg. z. d. (1922). K. 2752
61. *Rawitsch*, gemeente in Posen. Groen papier, zwarte druk, 10,4 × 6,0 cm. De v/z vertoont een landelijk zicht tijdens de oogst, bij 't dorp een standaardmolen. 50 Pfg. 20.10.1918. K. 2828
62. *Rehmen*, gemeente in Saksen-Meiningen. Wit papier, blauw bedrukt, 9,1 × 6,5 cm. Op de v/z boven « de molen », vermoedelijk de binnenkoer van een watermolen waarop geladen kar met zakken graan. 50 Pfg. 1.08.1921. K. 2844
63. *Remscheid*, stad in Rijnland. Gelig papier, roodbruin bedrukt, 15,9 × 8,2 cm. Op de v/z rechts een watermolen met ijzeren rad. 5 0.000 Mark, biljet van de inflatietijd. 1.08.1923. K. 4515
64. *Röbel*, stad in Mecklenburg-Schwerin. Wit papier, druk : bruin, rood en geel, 10,2 × 7 cm. Op de v/z zicht op de stad met links een molen. 50 Pfg. (Reutergeld). 28.02.1922. (de molen is kleiner dan op het briefje van 25 Pfg.). K. 2892
65. *Röhrigshöfe*, gemeente in Hessen-Nassau. Dik wit papier, druk : groen, 10,7 × 7,8 cm. Op de k/z een watermolen en molenhuis. 50 Pfg. z. d. (1922). K. 2895
66. *Salzwedel*, stad in Saksen. Gelig papier, kleurendruk : zwart, rood en bruin, 11,35 × 7,05 cm. Op de k/z een kleurig stadszicht met vooraan een standaardmolen. 3 Mark. 15.12.1921. K. 2971
67. *Schleswig*, stad in Schleswig-Holstein. Gelig papier, rood en zwart bedrukt, 6,9 × 5,05 cm. Zicht op het stroomgebied met links en rechts een windmolen. 25 Pfg. en 2 en 5 Mark. z. d. (1921). K. 3026
68. *Seeth-Eekholt*, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, druk : v/z zwart en groen ; k/z geel, groen en blauw, 8,85 × 5,7 cm. Op de k/z een ploegende boer, links hoeven en rechts een molen. 25 Pfg. 31.10.1920. K. 3110
69. *Stedesand*, gemeente in Schleswig-Holstein. Geel papier, zwart bedrukt, 8,1 × 6,7 cm. Op de k/z een medaillon w.i. een brede houten achtkantmolen. 50 Pfg. 10.10.1920. K. 3197
70. *Steinbach*, Kreis, stad in Saksen-Meiningen. Wit papier, groen en rood bedrukt, 10,9 × 7,8 cm. Op de k/z een molenhuis met een zeer groot ijzeren molenrad. 50 Pfg. z. d. (1922). K. 3200
71. *Steinfeld*, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, meerkleurendruk, 10,5 × 7 cm. Op de k/z het silhouet van de gemeente met rechts een molen. 50 Pfg. 30.06.1921. K. 3202
72. *Id.* Vuilwit papier, veelkleurig bedrukt, 8,1 × 5,95 cm. 75 Pfg. en 1 Mark. Op de v/z boven een silhouet in blauw met rechts een stellingmolen. Op de k/z marktkramen en rechts een molen. 30.11.1921. K. 3202
73. *Sternberg*, stad in Mecklenburg-Schwerin. Donkergroen papier, zwart bedrukt, 10,5 × 8 cm. Op de k/z de ruïne van een « molentoren ». 75 Pfg. 13.01.1921. K. 3213
74. *Stotel*, gemeente in Hannover. Wit papier, meerkleurendruk, 8,4 × 5,4 cm. Op de k/z in het linkerpaneel een standaardmolen. 50 Pfg. 11.02.1921. K. 3229
75. *Süderbrarup*, gemeente in Schleswig-Holstein. Gelig papier, veelkleurendruk, 11 × 7 cm. Op de v/z op een medaillon een houten achtkantwindmolen op een stenen (?) onderbouw. 50 Pfg. z. d. (1921). K. 3257
76. *Swinemünde*, stad in Pommeren. Gelig papier, meerkleurendruk, 9,1 × 6 cm. Op de k/z een havenzicht met schepen, een vuurtoren en een molen. 75 Pfg. z. d. (1922). K. 3270
77. *Thesdorf*, gemeente in Schleswig-Holstein. Wit papier, druk : bruin, zwart en blauw, 9 × 5,8 cm. In het middenpaneel een pachter met beladen ezel naar links waar de molen staat. 75 Pfg. z. d. (1921). K. 3305
78. *Tingleff*, gemeente in Deens Noord-Schleswig. 2 × 50 Pfg. 1° groen papier, 2° veelkleurig bedrukt, beiden : 9,15 × 5,7 cm. Met beiden onderaan het silhouet van de gemeente met stenen windmolen. De tekst is tweetalig : Deens - Duits. 10.04.1920. K. 3311
79. *Verdingen*, stad in Rijnland. Wit papier, groen en zwart bedrukt, 15,1 × 9,1 cm. Op de k/z het stadszicht van 1646 met links een molen. 500.000 Mark. Noodgeldbrief uit de inflatieperiode. 15.08.1923. K. 5263
80. *Wesselburen*, gemeente in Schleswig-Holstein. Gelig papier, druk : bruin, rood en blauw, 8,4 × 6,8 cm. Op een medaillon op de

- k/z een vergezicht op Wesselburen met rechts een molen. 50 Pfg. en 1 en 2 Mark. z. d. (1921). K. 3480
81. *Wiedenbrück*, stad in Westfalen. Zeer lichtgrijs papier, groen, rood en bruin bedrukt, 12,5 × 8,2 cm. Op de k/z: een vrouw voert een beladen kruiwagen naar een watermolen. 1 Mark. 1.07.1921. K. 3499
82. *Wilster*, stad in Schleswig-Holstein. Vuilwit papier, donkergrijs bedrukt, 8 × 5,6 cm. Op de k/z een landschap met watermolens en verder nog twee standaardmolens. 25 Pfg. 13.07.1920. K. 3523
83. *Wittmund*, stad in Hannover. Wit papier, 2 Mark, bedrukt in sepia, blauw en zwart. 4 Mark, roosbruin en geel bedrukt, 9,8 × 7 cm. 2 Mark: v/z de « Peldemühle »; tussen het huis en de schuur een mooie achtkantmolen op voetstuk, verder geeft één der hoekvignetten een gestyleerde stellingmolen, jaar 1790, 4 Mark. Op de k/z op de stroom een schepradstomer, op de oever een molen. z. d. (). K. 3546
84. *Zeulenroda*, stad in Saksen (Kreis Reuss). Wit papier, veelkleurendruk, 9,6 × 5,9 cm. Op de k/z een viadukt over een dal, op een hoogte een windmolen. 25 Pfg. 1.11.1921. K. 3619
85. *Schleswig*, stad in Schleswig-Holstein. Wit papier. 2 Mark: zwart en groene druk. 5 Mark: zwart en gele druk. 2 Mark: 9,2 × 7,1 cm. Op k/z links het stadszicht met molen. 5 Mark: 12,65 × 8,2 cm. v/z stadszicht gezien vanaf de zee met links een molen. 1918. (Grossgeld-reeks). K. 436

GRIEKENLAND

86. Biljet van 5.000 drachmen. Wit papier, kleurendruk: overheersend roos en groen, 16,4 × 8,2 cm. Op de v/z onderaan in het landschap een haven en visvangst en op de oever drie typische zuidoostelijke stenen windmolens met hun driehoekige « zeilwieken ». 1942.

NEDERLAND

87. Brief van 25 gulden. Wit papier, blauwe druk, 17,35 × 9,9 cm. Op de v/z onder een landelijk tafereel met op de achtergrond een molen. Eenzelfde brief bestaat in rode druk.

OOSTENRIJK

88. *Goisern*, gemeente in Opper-Oostenrijk. Vuilwit papier, druk: lichtbruin en grijs, 10,9 × 6,8 cm. 50 heller, in een berglandschap een watermolen. Uitgave: 30.03.1920.
89. *Oberachmann*, gemeente in Opper-Oostenrijk. Wit papier, druk: blauw en lichtgroen, 7 × 5 cm. 10, 20 en 50 heller. Met een windmolen. Uitgave: 12.05.1920.

RUSLAND (Aziatisch)

90. Bankbrief van 10 Roebel van 1920. Wit papier, groene en roze druk, 14 × 8,5 cm. In het midden links graanschoven en op de achtergrond een molen.

Jan DE LEY
Schoten

J. MOONS
Ekeren

J. PITTOORS
Borgerhout

LETTERS EN MERKEN VAN MUNTATELIERS UIT GANS DE WERELD

- A** Alamos (*Mexico*) 1864-1895.
- A** Angra (*Azoren*).
- A** Appledore-Barnstable (*VK*) 1645-1646.
- A** Augsburg (*Heilig Duitse Roomse Rijk*[*HDRR*]) 1713-1714.
- A** Avila (*Spanje*).
- A** Berlijn (*Duitsland*) 1750 tot heden.
- A** Clausthal (*Hanover*) 1832-1849.
- A** Corbeil (*Frankrijk*) 1655-1658.
- A** Compiègne (*Frankrijk*) 1572-1594.
- A** Parijs (*Frankrijk*) 1539-1655; 1659-1897.
- A** Parijs (*verschillende naties*).
- A** Wenen (*Oostenrijk*) 1765-1872.
- AA** Metz (*Frankrijk*) 1662-1690; 1715-1794; 1796-1802.
- AC** Wenen (*Oostenrijk*) 1670-1676.
- A-C** Arx Claudiopolis (*Transylvanie*).
- A-D** Diu (*Portugees Indie*).
- A-F** Fogaras (*Transylvanie*) omstreeks 1670.
- AH-GS** Carlsburg (*Oostenrijk*) 1777-1780.
- A-I** Carlsburg (*Transylvanie*) vers 1646.
- A-K** Graz (*HDRR*) 1767-1770.
- AM** Annensk (*Rusland*).
- A-M** Malaca (*Portugal*).
- AP** Glatz (*HDRR*) 1627-1628.
- A-P** Wenen (*HDRR*) 1630.
- AR** Arras (*Frankrijk*) 1640-1658.
- AS** Alamos (*Mexico*) 1864-1895.
- a-S** Hall (*Oostenrijk*) 1765-1767.
- A-S** Hall (*Oostenrijk*) 1765-1774.
- AW** Wenen (*Oostenrijk*) 1762-1779.
- A-Z** Zalatna (*Transylvanie*).
- A** Ackroyd & Best LTD-Munt privaat in *VK*. (*West-Afrika*) 1920.
- A** Ancona (*Republiek Roma*) 1798-1799; 1848-1849.
- A** Hirsch-munt privaat te Berlijn (*Uruguay*) 1901.

A Londen (*VK*) 1582-1584.
A.L. Parijs (*Subalpijnse republiek*) 1800-1801.
A.P. Warschau (*Polen*) 1772.
Areq Arequipa (*Peru*) 1836-1839.
Argor Argor-munt privaat te Chiasso (Rwanda, Burundi, Congo) 1961 tot heden.
A-T Posen (*Polen*) 1651-1667.
A.T. Tiflis (*Georgië*) 1812-1832.
A-T Warschau (*Polen*) 1646-1650.
AYACUCHO Ayacucho (*Peru*) 1881-1882.
B Appledore-Barnstable (*VK*) 1645-1646.
B Bacam (*India*).
B Bahia (*Brazilië*) 1695-1831.
B Barcelona (*Spanje*) 1822-1823 ; 1836-1848.
B Beaumont-le-Roger (*Frankrijk*) 1943-1958.
B Beaumont le Roger (*Frankrijk*) 1944-1958.
B Bern (*Zwitserland*) 1853 tot op heden.
B Bogota (*Colombië*) 1652-?
B Bologna (*Italië*) 1826-1861.
B Bologna (*Italië*) 1806-1813.
B Bombay (*India*).
B Breslau (*Pruisen*) 1764-1768 ; 1770-1772.
B Frappe Briot (*VK, Schotland*) 1631-1639.
B Bristol (*VK*) 1696-1697.
B Bruxelles (*Nederland*) 1576-1592 ; 1823-1830.
B. Bruxelles (*Zwitserland*) 1874.
B Budapest (*Hongarije*).
B Burgos (*Spanje*) 1580?-1680.
BA Bogota (*Colombië*) 1652 tot heden.
B Dieppe (*Frankrijk*) 1592-1594.
B Ensisheim (*HDRR*) 1601-1629.
B Hanovre (*Duitsland*) 1866-1878.
B Kormoczbanya (*Hongarije*) 1777-1780.
B Kremnitz (*Oostenrijk*) 1766-1867.
B Pointe-de-l'Arche (*Frankrijk*) 1655-1658.
B Rouen (*Frankrijk*) 1593-1655 ; 1659-1858.
B Wenen (*HDRR*) 1707-1743.
B Wenen (*Duitsland*) 1938-1944.
BA Barcelona (*Spanje*) 1958.
BA gelauwerd Bale (*Zwitserland*).
Ba Bogota (*Colombië*).
BB Straatsburg (*Frankrijk*) 1696-1870.
B-C Chaul (*Portugees Indië*).
BD Béarn (*Frankrijk*) rond 1675-1704.
BH Liegnitz Ohlau (*HDRR*) rond 1621.
BI gelauwerd Birmingham (*voor Italië*) 1893-1894.

Bo Bilbao (*Spanje*).
BP Budapest (*Hongarije*) 1919.
BPS-IK Praag (*Bohemen*) 1780.
BR Bristol (*VK*) 1643-1645.
BS Burgos (*Spanje*).
B-T Bistritz (*Transylvanië*).
B-W Kuttenberg (*Oostenrijk*) 1711-1712.
BW (gekruiste zwaarden) Kuttenberg (*Bohemen*) 1702-1716.
BW (ster) Wurzburg (*Oostenrijk*) 1680-1694.
BZ Brunn (*HDRR*) 1624.
BZ Glogau (*HDRR*) 1623-1624.
BZ Neisse (*Silezië*) 1624.
BZ Olmutz (*HDRR*) 1620-1622.
BZ was het merk van Balthazar Zwirner die veelvuldig van atelier veranderde.
B Bromberg (*Polen*) 1598-1600. Heden bekend als Bydgoszcz.
B Braunschweig 1850-1860.
B Bucarest (*Roemenië*) 1879-1885.
B Buenos Aires (*Argentinië*) 1880.
B Dresden (*Saksen*) 1861-1871.
B Hanover (*Braunschweig*) 1860-1871.
B Hanover (*West Friesland*) 1823-1825.
B Hanover (*Hannover*) 1821-1866.
B Regensburg (*Regensburg*) 1809.
BA Bahia (*Brazilië*).
BARCELONA Barcelona (*Spanje*) 1808-1814.
B.C.C.R. San Jose (*Costa Rica*) 1951-1963. Merk van de Banco Central van Costa Rica.
B.H. Frankfurt (*Vrij-stad Frankfurt*) 1808.
B.I.C.R. Philadelphia (*Costa Rica*) 1935.
BM St-Petersburg (*Rusland*) 1796-1801.
B.N.C.R. Londen (*Costa Rica*) 1942-1948.
B.N.C.R. San Jose (*Costa Rica*) 1944-1946.
BOGOTA Bogota (*Colombië*) 1824 tot op heden.
BON Bologne (*Bolonese Republiek*) 1796-1798.
BON Algemeen gebruikt in afsnee als BON DOCET
BONONIA Bologne (*République cispadane*) 1797.
B-S Bromberg (*Polen*) 1646.
B.S. Rostock (*Rostock*) 1842-1862.
C gekroond Cadiz (*Spanje*) 1810-1815.
C Caen (*Frankrijk*) 1655-1658 ; 1693-1772.
C Calcutta (*India*).
C Camora (*Portugal*).
C Cassel (*Westfalen en Hessen*) 1807-1813.
C Castelsarrasin (*Frankrijk*) 1914-1943-1946.

C	Cayenne (<i>Frans Guyana</i>).
C	Ceuta (<i>Marocco</i>).
C	Charlotte (<i>U.S.A. Noord Carolina</i>) 1838-1861
C	Chester (<i>VK</i>) 1696-1697.
C	Cibinium (<i>Transylvanië</i>).
C	Clausthal (<i>Hanover</i>) 1813-1834.
C	Clausthal (<i>Braunschweig</i>).
C	Clausthal (<i>Westfalen en Hessen</i>) 1807-1811.
C	Clèves (<i>Duitsland</i>) 1751-1765.
C	Cochim (<i>Portugees Indië</i>).
C	Coruna (<i>Portugal</i>).
C	Cuenca (<i>Spanje</i>).

NUMISMATISCHE DAGEN

BRUSSEL : 24 en 25 april 1971.

Bij deze gelegenheid zal een penning geslagen worden in de Munt te Brussel in goud, zilver, brons of messing. Er is slechts een beperkt slagaantal.

Zodra meer gegevens voorhanden zijn zullen wij niet nalaten deze per omzendbrief of bulletin bekend te maken. Zie bulletin n° 2-1971.

PARIJS : 20 en 21 februari 1971, 4^e numismatisch trefpunt in salons van hotel Lutetia Bd. Raspail, 47 Paris.

HERNIEUWING VAN HET LIDGELD

Niettegenstaande een altijd stijgende prijsverhoging voor drukkosten en de publikatie van het maandblad in de twee landstalen afzonderlijk, zal het lidgeld voor 1971 slechts verhoogd worden tot 200 F.

De beheerraad hoopt nochtans dat talrijke leden een vrijwillige bijdrage van 300,— F minimum zullen betalen als steunend lid.

Om elk misverstand te vermijden wordt nogmaals nadruk gelegd op het feit dat de bijdrage aan het Genootschap onafhankelijk is van de bijdragen die door iedere sectie worden gevraagd van de bij haar ingeschreven leden en waarvan het bedrag door elke afdeling wordt vastgesteld.

Gemakkelijkshalve en om de taak van de schatbewaarder te vereenvoudigen, worden de leden die tot een bepaalde sectie behoren, dringend verzocht hun lidgeld voor het Genootschap via de afdelingen te betalen.

Leden die niet tot een plaatselijke sectie behoren, zijn vriendelijk verzocht hun lidgeld rechtsteeks aan het Genootschap te storten, bij voorkeur door storting op P.C.R. n° 84.60.38 « Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde », 53 de Broquevillelaan, Brussel 15.

INDIEN U NOG NIET BETAALDE IS DIT HET LAATSTE

BLAD DAT U ONTVANGT.